

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет

Факультет економіки і менеджменту

Кафедра економіки та підприємництва імені професора
І.М. Брюховецького

Кафедра менеджменту імені професора Л.І. Михайлової

Робоча програма (силабус) освітнього компонента

ОК 16 ЕКОНОМІКА ТА МЕНЕДЖМЕНТ ХАРЧОВИХ ВИРОБНИЦТВ
(обов'язковий)

Реалізується в межах освітньої програми **Харчові технології**
(назва)
за спеціальністю **181 «Харчові технології»**
(шифр, назва)

на першому рівні вищої освіти

Суми – 2023

Розробник:

Ольга
Борисова

Ковалівська О.М., к.е.н., доцент, доцент кафедри
економіки та підприємництва імені професора
І.М. Броховецького

Ткаченко В.В., к.е.н., доцент, доцент кафедри
менеджменту імені професора Л.І. Михайлової

(ім'я)

(прізвище, початок і ім'я, похідн.)

Розглянуто, схвалено
та затверджено на
засіданні кафедри
економіки та
підприємництва імені
професора І.М.
Броховецького

протокол від 16.05.2023 р. № 15

Завідувач кафедри

Ольга

Терещенко С.Л.

(ім'я)

протокол від 05 06 2023 р. № 14

Розглянуто, схвалено
та затверджено на
засіданні кафедри
менеджменту імені
професора Л.І.
Михайлової

В.і. завідувача кафедри

Артем

Орехова А.І.

(ім'я)

Погоджено:

Гарант освітньої програми *Магістр 10.10. Менеджмент*
(ім'я) (ПІБ)

Декан факультету, де реалізується освітня програма

Світлана Н.
(ім'я) (ПІБ)

Рецензія на робочу програму (додається) надана:

Марія Чечельник О.Ю.
(ім'я) (ПІБ)
Богдан Сиротюк А.І.
(ім'я) (ПІБ)

Методист відшулу якості освітніх
ліцензування та акредитації

Ольга

(Баранік Н.М.)
(ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: *24.06.* 2023 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

13.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	Передумови відсутні
14.	Політика академічної доброчесності	<p>При виконанні індивідуальних завдань та проходження проміжного і підсумкового контролю студенти повинні дотримуватися правил академічної доброчесності, що викладені у «Кодексі академічної доброчесності СНАУ» та «Положенні про запобігання та виявлення академічного plagiatu в Сумському НАУ» (схв. Вченуою радою СНАУ № 6 від 26.12.2017),</p> <p>Зокрема, за порушення правил академічної доброчесності (у тій чи іншій формі, передбаченій Кодексом) під час вивчення ОК, особи, що навчаються в університеті, можуть бути притягнуті до таких форм відповідальності як:</p> <ul style="list-style-type: none"> – повторне проходження оцінювання; – повторне проходження навчального курсу; – попередження; – винесення догани; – відрахування з університету; (ч.5 ст. 48 проекту Закону <p>Про факти порушення норм Кодексу академічної доброчесності будь-яким учасником навчального процесу (студентом чи викладачем) має бути повідомлено Раді з академічної доброчесності відповідно до процедури, зазначененої у Кодексі (розділ 4).</p> <p>З метою запобігання plagiatu індивідуальні завдання сформовані та виконуються у вигляді есе, індивідуальних розрахункових завдань чи інших формах, що унеможливлюють компіляцію та plagiat.</p>
15.	Посилання на курс у системі Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=2321

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК (зазначити номер згідно з нумерацією, наведеною в ОП)						Як оцінюється РНД
	ПРН ₁₄	ПРН ₁₅	ПРН ₁₉	ПРН ₂₃	ПРН ₂₄	ПРН ₂₅	
ДРН 1. Розуміти основні поняття та категорії ринкової економіки, а також проблеми, які вона досліджує.	x						Тести множинного вибору; Виконання есе.
ДРН 2. Визначати рівень залучення та економічну ефективність використання задіяних у виробничий процес ресурсів, ідентифікувати шляхи покращення їх використання.	x				x		Тести множинного вибору; розрахункове завдання
ДРН 3. Здійснювати калькуляцію собівартості продукції та визначати показники економічної ефективності виробництва продукції.	x				x		Тести множинного вибору; розрахункове завдання. Індивідуальне розрахункове завдання.
ДРН 4. Знати закономірності, функції, принципи та методи менеджменту; виявляти головні риси організації як об'єкту управління, визначати елементи і компоненти організації; обґрунтовувати застосування методів менеджменту в процесі стимулювання поведінки працівників організації.		x	x				Поточне опитування, тести множинного вибору
ДРН 5. Давати характеристику плануванню, організації, контролю та регулюванню як функціям менеджменту. Розробляти управлінські рішення, обирати шляхи їх прийняття та прогнозувати наслідки їх реалізації.		x		x			Індивідуальне завдання
ДРН 6. Виявляти взаємозв'язок керівництва, лідерства, влади та впливу, визначати стилі керівництва. Давати оцінку соціально-економічної		x	x				Ситуаційні завдання, кейси

ефективності управління організаціями.							
--	--	--	--	--	--	--	--

Примітка:

ПРН₁₄. Підвищувати ефективність виробництва шляхом впровадження ресурсоощадних та конкурентоспроможних технологій, аналізувати стан і динаміку попиту на харчові продукти.

ПРН₁₅. Впроваджувати сучасні системи менеджменту підприємства.

ПРН₁₉. Підвищувати ефективність роботи шляхом поєднання самостійної та командної роботи.

ПРН₂₃. Мати навички з організації роботи окремих виробничих підрозділів підприємства та координування їх діяльності.

ПРН₂₄. Здійснювати технологічні, технічні, економічні розрахунки в рамках розроблення та виведення харчових продуктів на споживчий ринок, вести облік витрат матеріальних ресурсів.

ПРН₂₅. Виявляти творчу ініціативу з питань ринкової трансформації економіки.

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМОПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу								Рекомендована література	
	Аудиторна робота				Самостійна робота					
	Лк		П.з / семін. з		Лаб. з.					
	Денна	Заоч.	Денна	Заоч.	Денна	Заоч.	Денна	Заоч.		

Модуль 1. Основи економіки

Тема 1. Підприємство як суб'єкт та об'єкт ринкових відносин. 1. Підприємство, його основні ознаки і принципи діяльності. 2. Види підприємств за окремими класифікаційними ознаками. 3. Виробнича програма підприємства та її економічне обґрунтування	2		2				20		основна: 1, 2, 3, 4, 5, 6. додаткова: 10, 11, 13;
Тема 2. Ресурсний потенціал харчових та переробних підприємств. 1. Основні фонди та виробнича потужність підприємства. 2. Оборотні засоби та нематеріальні активи підприємства. 3. Персонал підприємства і продуктивність праці 4. Мотивація та оплата праці на підприємстві.	2		4				20		основна: 1, 2, 3, 4, 5, 6. додаткова: 10, 11, 20;
Тема 3. Економічна ефективність діяльності підприємства 1. Витрати і собівартість продукції 2. Суть ціни, її види і основні принципи утворення цін. 3. Фінансово-економічні результати та ефективність			4				21		основна: 1, 2, 3, 4, 5, 6. додаткова: 10, 11, 20;

діяльності підприємства								
Всього за модуль	8		22			45		
<i>Модуль 2. Основи менеджменту</i>								
Тема 4. Поняття і сутність менеджменту. Організація як об'єкт управління								
1. Менеджмент як специфічна сфера людської діяльності. 2. Система відносин в організації як предмет вивчення менеджменту. 3. Сутність і класифікація організацій. Організація та її середовище.	2		2			5		основна: 7, 9 додаткова: 10, 12, 14; 15
Тема 5. Функції та методи менеджменту								
1. Поняття і класифікація функцій менеджменту. 2. Зміст загальних (основних) функцій менеджменту. 3. Зміст конкретних (спеціальних) функцій. Сутність соціально - виховних функцій менеджменту.	2		4			5		основна: 7, 9 додаткова: 10, 12, 14; 15
Тема 6. Менеджер в організації								
1.Менеджмент як вид професійної діяльності. 2. Ознаки діяльності менеджера. 3. Сфери менеджменту: виробництво, фінанси, кадри, нововведення, облік, маркетинг.	2		2			5		основна: 7, 9 додаткова: 10, 12, 14; 15
Тема 7. Інформація і комунікації у менеджменті								
1.Інформація, її види та роль в менеджменті. Носії інформації. 2. Поняття і характеристика комунікацій. 3. Комуникаційний процес, елементи та етапи процесу.	2		2			5		основна: 7, 9 додаткова: 10, 12, 14; 15
Тема 8. Керівництво та лідерство								
1. Поняття та загальна характеристика керівництва. 2. Основи керівництва: вплив, лідерство, влада. 3. Характеристика та класифікація стилів	-		4			5		основна: 7, 9 додаткова: 10, 12, 14; 15

керування. 4. Теорії лідерства. Типологія лідерів. Загальна характеристика моделі сучасного менеджера.							
Тема 9. Прийняття управлінських рішень 1.Процес та мета управління. 2.Класифікація управлінських рішень. 3.Моделі прийняття управлінських рішень. 4. Підходи до прийняття рішень.	-		2			5	основна: 7, 9 додаткова: 10, 12, 14; 15
Тема 10. Соціальна відповідальність та етика в менеджменті 1. Соціальна відповідальність як складова стратегії управління та чинник підвищення конкурентоспроможності організацій. 2. Моделі аналізу заинтересованих сторін. 3. Організація діяльності з соціальної відповідальності.	-		4			8	основна: 7, 9 додаткова: 10, 12, 14; 15
Тема 11. Ефективність менеджменту 1. Видова класифікація ефективності організацій: індивідуальна, групова, загально-організаційна. 2. Підходи до оцінки ефективності менеджменту в організації. 3. Напрями підвищення ефективності управління організацією.	-		2			7	основна: 7, 9 додаткова: 10, 12, 14; 15
Всього за модуль	8		22			45	
Всього за дисципліну	16		44			90	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем <u>під час аудиторних занять</u> , консультацій)	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати <u>студент самостійно</u>)
ДРН 1. Розуміти основні поняття та категорії економіки, а також проблеми, які вона досліджує.	Лекція, практичне заняття, дискусія, пояснення	Опрацювання теоретичного матеріалу. Виконання есе.

ДРН 2. Визначати рівень застосування та економічну ефективність використання задіяних у виробничий процес ресурсів, ідентифікувати шляхи покращення їх використання.	Лекція, практичне заняття, дискусія, пояснення	Опрацювання теоретичного матеріалу. Виконання розрахункового завдання.
ДРН 3. Здійснювати калькуляцію собівартості продукції та визначати показники економічної ефективності виробництва продукції.	Лекція, практичне заняття, дискусія, пояснення	Опрацювання теоретичного матеріалу. Виконання розрахункового завдання. Виконання індивідуального розрахункового завдання.
ДРН 4. Знати закономірності, функції, принципи та методи менеджменту; виявляти головні риси організації як об'єкту управління, визначати елементи і компоненти організації; обґрунтовувати застосування методів менеджменту в процесі стимулювання поведінки працівників організації.	Прийом усного викладу інформації, прийоми активізації мислення студентів, метод демонстрацій.	Самостійна робота з підручником, ситуаційні завдання, тестування.
ДРН 5. Давати характеристику плануванню, організації, контролю та регулюванню як функціям менеджменту. Розробляти управлінські рішення, обирати шляхи їх прийняття та прогнозувати наслідки їх реалізації.	Прийом усного викладу інформації, прийоми активізації мислення студентів, метод демонстрацій.	Індивідуальне завдання, аналіз конкретних ситуацій
ДРН 6. Виявляти взаємозв'язок керівництва, лідерства, влади та впливу, визначати стилі керівництва. Давати оцінку соціально-економічної ефективності управління організаціями.	Прийом усного викладу інформації, прийоми активізації мислення студентів, метод демонстрацій.	Індивідуальне та фронтальне опитування, практичні завдання, кейси

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Діагностичне оцінювання (зазначається за потреби)

5.2. Сумативне оцінювання

5.2.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1.	Тестування	25/25%	Протягом семестру
2.	Есе	10/10%	9 тиждень,
3.	Розрахункові завдання	20/20%	До 18 тижня
4.	ІРЗ (індивідуальне розрахункове завдання)	15/15%	До 18 тижня
5.	Іспит (по білетах)	30/30%	За графіком сесії

5.2.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
Тестування	< 15 балів	15-18 балів	19-22 балів	23-25 балів
	надано вірну відповідь на менш ніж 60% завдань	надано вірну відповідь на 60% - 74% завдань	надано вірну відповідь на 75% - 89% завдань	надано вірну відповідь на 90% та більше завдань
Есе	<6 балів	6-7	8 балів	9-10 балів
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання	Виконано усі вимоги завдання	Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми
Розрахункові завдання	< 12 балів	12-14 балів	15-17 балів	18-20 балів
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті	Виконано усі вимоги завдання	Виконану усі вимоги завдання, результати презентовано у рамках загальної дискусії
ІРЗ	< 9 балів	9-11 балів	12-13 балів	14-15 балів
	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті	Виконано усі вимоги завдання	Виконано усі вимоги завдання, результати презентовано у рамках загальної дискусії

5.3.Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Тестування з використанням Kahoot/Quizizz	Після вивчення кожної теми
2	Тестування з використанням MOODLE	9 тиждень, 17 тиждень
3	Усний зворотний зв'язок від викладача щодо розв'язання розрахункових завдань під час аудиторної роботи	постійно
4	Усне опитування під час занять та зворотний зв'язок від викладача під час аудиторної роботи	постійно

5	Усний зворотний зв'язок від викладача щодо виконання есе	9 тиждень
6	Усний зворотний зв'язок від викладача та студентів за результатами виконання ІРЗ	17-18 тиждень

Самооцінювання може використовуватися як елемент сумативного оцінювання, так і формативного оцінювання.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

6.1 Основні джерела

6.1.1 Підручники, посібники

1. Олійник Т. Г. Економіка аграрного виробництва : курс лекцій / Т. Г. Олійник, І. О. Мельник, О. А. Горобченко. – Миколаїв : МНАУ, 2019. – 105 с.
2. Коваленко Г.В. Економіка виробництва і маркетинг молочних (м'ясних) продуктів: конспект лекцій / Г.В. Коваленко – Миколаїв : МНАУ, 2017 – 73 с.
3. Петрига О. М. Економіка аграрного підприємства: навчальний посібник / О. М. Петрига, Т. І. Яворська, Ю. О. Прис; за ред. О. М. Петриги, Т. І. Яворської. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2016. – 498 с
4. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств. - К. : КНЕУ, 2002.-624с.
5. Економіка підприємства: Навч. посібник / Мацибора В.І., Збарський В.К., Мацибора Т.В. - К.: Каравела, 2009, -с.63-81.
6. Шваб Л.І. Економіка підприємства: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 4-е вид. К. : Каравела, 2007. 584 с.
7. Менеджмент : підручн. / С.Ю. Бірюченко, К.О. Бужимська, І.В. Бурачек та ін.; під заг. ред. Т.П. Остапчук. Житомир: Вид-во «Рута», 2021. 856 с.
8. Методи контролю харчових продуктів : навч.посіб. / Королюк Т.А., Усатюк С.І., Костінова Т.А., Філіпченко І.М. Київ : НУХТ, 2017. 146 с.
9. Страпчук С.І., Миколенко О.П., Попова І.А., Пустова В.В. Менеджмент: навч. посіб. для здобувачів вищої освіти. Львів: Видавництво «Новий Світ – 2000». 2020. 356 с.

6.1.2 Методичне забезпечення

10. Електронний курс «Економіка харчових і переробних підприємств» в середовищі MOODLE <https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=2321>
11. Ковальова О.М. Економіка харчових і переробних підприємств: Робочий зошит для проведення практичних занять та самостійної роботи для студентів 4 курсу денної та 5 курсу заочної форм навчання спеціальності 181 «Харчові технології» освітнього ступеня – бакалавр / Суми, 2020. – 59 с.
12. Ткаченко В.В. Менеджмент харчових і переробних підприємств з основами підприємництва. Конспект лекцій для студентів 4 курсу спеціальності 181 «Харчові технології» денної та заочної форм навчання ОС «Бакалавр». Суми, 2022. 90с.

6.1.3. Інші джерела

13. Господарський кодекс України із змінами і доповненнями. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/T030436?an=12>
14. ДСТУ ISO 9001:2015. Система управління якістю. Вимоги. Національний стандарт України. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=64013
15. ДСТУ ISO 22000:2019. Система управління безпечністю харчових продуктів. Вимоги до будь-яких організацій харчового ланцюга від 2 квітня 2007 р. № 72. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=86029

6.2 Додаткові джерела

16. Кондратюк О. І. Умови адаптаційного розвитку підприємств молочної промисловості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Випуск 20, частина 2. С.56-61. URL : http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/20_2_2018ua/13.pdf
17. Пономарьова Ю. І. Сучасні тенденції функціонування та розвитку підприємств молочної та м'ясної промисловості України в умовах нестійкого бізнес-середовища. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Випуск 15. Частина 2. С.90-95. URL : http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/15_2_2017ua/21.pdf

18. Козаченко Л.А., Чебан Ю.Ю. Сучасний стан та передумови виникнення кризи на підприємствах молокопереробної промисловості України. *Modern Economics*. 2017. № 2. С. 25-31.

19. Федосєєва Г.С. Україна на світовому ринку молочної продукції: проблемні питання та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2016. Вип. 6. Ч. 3. С. 110–112.

20. Економіка підприємства: Збірник задач і тестів: навчальний посібник / П. С. Харів. 3-те вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 357 с.

6.3 Програмне забезпечення

21. Програмне забезпечення Zoom - платформа для організації відеоконференцій.
22. Програмне забезпечення системи дистанційного навчання Moodle.
23. Інтернет-сервіс онлайн тестуванні та створення вікторин Quizizz.com (Kahoot).

Рецензія на робочу програму (силабус)

Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента гарантом або членом проектної групи	Так	Ні	Коментар
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають НРК			
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають передбаченим ПРН (для обов'язкових ОК)			
Результати навчання за освітнім компонентом дають можливість виміряти та оцінити рівень їх досягнення			

Член проектної групи ОП _____
 (назва) _____ (ПІБ) _____ (підпис)

Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента викладачем відповідної кафедри	Так	Ні	Коментар
Загальна інформація про освітній компонент є достатньою			
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають НРК			
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) дають можливість виміряти та оцінити рівень їх досягнення			
Результати навчання (ДРН) стосуються компетентностей студентів, а не змісту дисципліни (містять знання, уміння, навички, а не теми навчальної програми дисципліни)			
Зміст ОК сформовано відповідно до структурно-логічної схеми			
Навчальна активність (методи викладання та навчання) дає змогу студентам досягти очікуваних результатів навчання (ДРН)			
Освітній компонент передбачає навчання через дослідження, що є доцільним та достатнім для відповідного рівня вищої освіти			
Стратегія оцінювання в межах освітнього компонента відповідає політиці Університету/факультету			
Передбачені методи оцінювання дозволяють оцінити ступінь досягнення результатів навчання за освітнім компонентом			
Навантаження студентів є адекватним обсягу освітнього компонента			
Рекомендовані навчальні ресурси є достатніми для досягнення результатів навчання (ДРН)			
Література є актуальною			
Перелік навчальних ресурсів містить необхідні для досягнення ДРН програмні продукти			

Рецензент (викладач кафедри) _____
 (назва) _____ (посада, ПІБ) _____ (підпис)